

De beschrijvende schaaknotatie

- door Dirk Goes -

Rond het jaar 1600 was in Engelstalige landen de beschrijvende schaaknotatie populair. Waarom is mij een raadsel want het was tenenkrommend omslachtig. Zo werd de zet Dd1-f3 als volgt omschreven: *'The white king brings forth his queene, and placest her in the third house, in front of his bishop's pawne'*, en zie dat maar eens met goed fatsoen op een notatieformulier te krijgen!

In 1737 werd in Frankrijk het boek *'Essai sur le jeu des échecs'* uitgegeven, dat acht jaar later in het Engels werd vertaald als *'The Noble Game of Chess'*. In dit boek, dat was geschreven door de Syriër Philip Stamma, werd de algebraïsche notatie geïntroduceerd, revolutionair voor die tijd. Het kwam ongeveer overeen met de schrijfwijze die we tegenwoordig gebruiken, met lijnen genummerd van a tot en met h en rijen van 1 tot en met 8, met dien verstande dat de stukken niet bij naam werden genoemd. De toren op a1 werd A genoemd, het paard op b1 werd B, enzovoorts. Pionzetten werden aangeduid met de letter P. Zo werd de Italiaanse opening als volgt genoteerd:

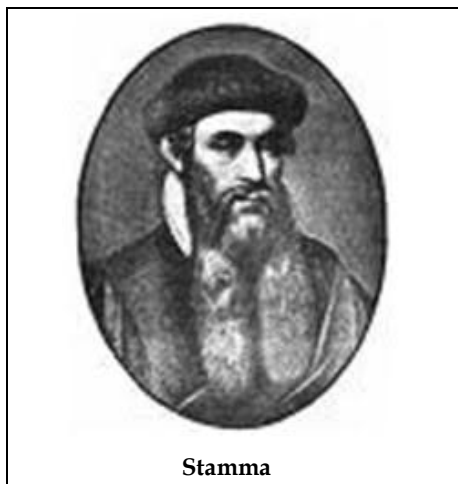
Wij zouden zeggen:

1.	P-E4	P-E5	e2-e4	e7-e5
2.	G-F3	B-C6	Pg1-f3	Pb8-c6
3.	F-C4	F-C5	Lf1-c4	Lf8-c5

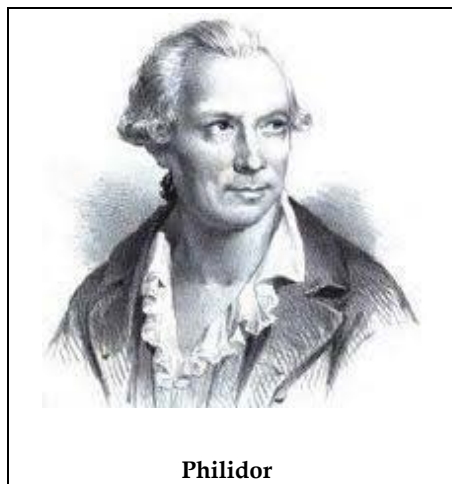
Enzovoorts .... Nog steeds omslachtig, maar wel al een hele verbetering ten opzichte van de gebruiksonvriendelijke beschrijvende notatie. De 'methode Stamma', om het zo maar even te noemen, kreeg navolging in Europa, maar de eigenwijze Britten bleven hardnekkig vasthouden aan datgene wat ze gewend waren. Ik hoor het Obelix al zeggen:

Stamma emigreerde in 1737 naar Londen, waar hij door het Engelse hof was aangesteld als tolk oosterse talen. In 1747 speelde hij een match tegen Philidor, die hij met dikke cijfers verloor (-8 +1 =1). Mogelijk is dat de reden geweest waarom zijn notatie niet aansloeg bij het grote publiek.

Stamma

Philidor

In de Engelstalige landen bleef men nog lang volharden in het gebruik van de beschrijvende notatie, al werd die in de loop der jaren wel aanzienlijk versimpeld. Ziehier de evolutie van de zet Pg1-f3:

1614: The white king commands his owne knight into the third house before his owne bishop.
1750: K. knight to His Bishop's 3d.
1837: K.Kt. to B.third sq.
1848: K.Kt. to B's 3rd.
1859: K. Kt. to B. 3d.
1874: K Kt to B3
1889: KKt -B3
1904: Kt-KB3
1946: N-KB3

Een groot nadeel van de beschrijvende notatie vind ik vooral het feit dat zwart vanuit eigen gezichtspunt begint met tellen. 1. e4 e5 wordt zodoende 1. PK4 PK4, en niet, zoals je bij toepassing van de logica zou denken, 1. PK4 PK5.

In de jaren '70 van de vorige eeuw begon de Amerikaanse schaakbond een campagne om de beschrijvende notatie te vervangen door de algebraïsche. Daar lag een zuiver commerciële gedachte aan ten grondslag, want de Amerikaanse uitgeverijen raakten hun schaakboeken aan de straatstenen niet meer kwijt, en door over te schakelen op de algebraïsche notatie konden ze beter concurreren met de Europese uitgeverijen.

Inmiddels wordt de beschrijvende notatie niet meer geaccepteerd in door de FIDE georganiseerde toernooien en wordt ze alleen nog maar gebruikt door ouwe mannetjes in bejaardenhuizen. Op die manier sterft het vanzelf uit, en dat lijkt me een goede zaak. Veel was vroeger beter, maar niet alles ....